

MISIUNEA CREȘTINĂ ÎN CONTEXTUL DIALOGULUI INTERRELIGIOS

Pr. drd. Dragoș UNGUREANU

Introducere

În contextul interreligios de astăzi, religiile lumii încearcă să încropească un dialog misionar prin care să poată găsi puncte comune de adâncire a sentimentului religios și a trăirii credinței, atât pe plan practic-social, cât și teologic-doctrinar, pe de o parte, iar pe de altă parte, de a stopa efervescența sectară din ce în ce mai variată și mai nocivă, care promovează o doctrină eronată și distructivă, știut fiind faptul că există secte desprinse din Biserica creștină, există secte cu substrat extrem oriental, există secte cu caracter științific, dar „aproape toate sectele au fost născocite de oameni care au dat dovadă de nepricepere și de misticism fanatic și bolnăvicios”¹. Toate aceste secte și confesiuni propun programul lor *misionar* de mântuire, fie ea înțeleasă în sens creștin, fie în înțelesul de autodepășire, purificare, iluminare etc., iar contracararea acestui fenomen neoreligios nu se poate face prin forță și abuz, ci printr-o mărturie creștină autentică pe baze revelaționale, cu alte cuvinte printr-un dialog civilizată și sincer, încât „suntem chemați la dialog, pentru a mărturisi, dar și pentru a descoperi ceea ce ar putea fi pozitiv la frații noștri, pentru a auzi întrebările ce ne sunt puse și pentru ca, prin intermediul lor, să ajungem la o mai bună experiență a vieții Duhului în Ortodoxie”².

---

¹ Pr. Simeon Adrian, *Biserica, sectele și frații mincinoși*, Editura Pelerinul, Iași, 1997, p. 31.

² Pr. prof. dr. Boris Bobrinskoy, *Taina Bisericii*, trad. rom. de Vasile Manea, Editura Reîntregirea, Alba Iulia, 2004, p. 332.

1. Precizări terminologice: *misiune-dialog-religie*

Etimologic, noțiunea de *misiune* provine din latinescul *mitto, -ere*³, iar în epoca apostolică și imediat postapostolică a fost înțeleasă ca o extindere a creștinismului în vederea implementării sau sădirii (cf. I Corinteni 3, 6-9) mesajului hristic în teritoriile încă necreștinate. În teologia ortodoxă, *misiunea* reprezintă atât un act de trimitere la evanghelizare, de răspândire a cuvântului mântuitor al lui Hristos, cât și un act de continuitate și fidelitate față de tradiția și mărturia apostolică⁴. Interesant este faptul că, odinioară, în teologia apuseană, termenul de *misiune* desemna relațiile personale din sânul Sfintei Treimi⁵. Însă semnificația acestui concept a fost accentuată în spațiul neoprotestant, cu o vădită nuanță ecumenică, acolo unde a fost dezbătut și analizat în așa-numitele Conferințe Misionare Mondiale, tocmai cu acest scop de a reliefa rolul pe care îl are în procesul propovăduirii și transmiterii mesajului hristic generațiilor următoare. Cu toate acestea, religiile, confesiunile, denominațiunile și noile mișcări religioase au înțeles prin acest termen datoria expresă de a proclama lumii mesajul primit printr-o revelație specială, care conferă putere și autoritate conținutului misiunii în formarea de noi comunități care acceptă oferta misiunii și care se vor conduce în viața cotidiană după aceste reguli sau norme transmise de misionari. De fapt, „mesajul misionar este că creștinismul, prin caracterul său doctrinar și practic, poate face față tuturor lipsurilor celorlalte credințe și culte și că pe baza naturii și experienței religioase se poate conchide că creștinismul este singura religie absolută”⁶.

---

³ Pr. prof. dr. Ion Bria, „Misiune”, în *Dicționar de teologie ortodoxă. A-Z*, ediția a II-a revizuită și completată, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1994, p. 255.

⁴ *Ibidem*.

⁵ Jean-François Zorn, „Mission (missio Dei)”, în *Dictionnaire œcuménique de missiologie. Cent mots pour la mission*, sous la direction de Ion Bria, Philippe Chanson, Jaques Godille, Marc Spindler, Les Éditions du Cerf, Paris, Labor et Fides, Genève, Cle, Yaoundé, 2001, p. 216, apud Pr. prof. univ. dr. Valer Bel, *Misiunea Bisericii în lumea contemporană*, vol. I: „Premise teologice”, Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2004, p. 7.

⁶ Dr. Vasile Gh. Ispir, *Îndrumarea Misionară a Bisericii Ortodoxe*, Tipografia România Nouă, București, 1922, p. 20.

În ceea ce privește termenul de *dialog*, etimologic vorbind, el provine din limba greacă, de la cuvintele *δίς* („cu”) și *λόγος* („cuvânt”, „vorbire”, „rostire”), și semnifică o *rostire* sau o *vorbire rațională*, o *vorbire coerentă*, dialogul devenind astfel „o vorbire cu, o vorbire împreună sau o justificare rațională împreună”⁷. Plecând de la această precizare, putem spune că dialogul implică și devine un act rațional, liber și conștient, dar și un act relațional, un act de transmitere și de comunicare directă între două persoane, două comisii, două delegații, două instituții etc. Privit dintr-o altă perspectivă, dialogul poate avea loc și cu propria persoană, cu propriul *ego* (eu), fiind vorba de acel dialog interior, dialog lăuntric, dialogul cu propria persoană, dialogul cu adâncul și cu cele mai ascunse taine ale inimii, așa cum poate fi el identificat în literatura filocalică. Odată intrat în cadrul dialogului, fiecare partener se obligă la respectarea unor principii, a unor reguli, precum și la propria viziune asupra celor analizate, ieșind oarecum din orizontul intern, conservator sau tradiționalist, încât întâlnirea în dialog cu celălalt reprezintă ieșirea din singurătate, anonimă sau izolare, ieșirea din interioritatea cotidiană și descoperirea altor rațiuni și sensuri necunoscute până în acel moment.

Cât privește cuvântul *religie*, etimologic analizând, provine din limba latină, de la *religo*, *-are* (a uni, a lega)⁸, însă această precizare a termenului se pare că nu este încă definitiv acceptată. Privit dintr-o altă perspectivă, cuvântul *religie* ar proveni de la *reeligere* sau *relinquere*. Un răspuns la întrebarea: *Ce este religia?*, ar fi acela conform căruia ea „s-ar asemena mai mult cu o enciclopedie decât cu o definiție formulată într-o singură propoziție”⁹. Cu toate acestea, o formulă care înregistrează un consens între fenomenologi, filosofi și teologi este aceea care definește *religia* ca întâlnire a cunoștinței, acțiunii, normelor și structurii cu care omul exprimă recunoștința, dependența, adorarea în fața sacralului. Am putea spune că, „religia are valori speciale, deosebite în ele însele, căci domeniul ei este

⁷ *Dialog*, în <http://dexonline.ro/search.php?cuv=dialog> (11.05.2011).

⁸ Pr. dr. Ioan Mircea, „Religie”, în *Dicționar al Noului Testament*, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1995, pp. 443-444.

⁹ Antony Flew, „Religie”, în *Dicționar de filosofie și logică*, traducere în limba română de Dragan Stoianovici, Editura Humanitas, București, 1996, p. 293.

transcendental, suprasensibil¹⁰. În acest sens, Mircea Eliade afirmă că „orice manifestare a sacrului este importantă: orice mit, orice rit, orice credință sau figură divină reflectă experiența sacrului”¹¹. În ceea ce privește conținutul teoretic al religiei, Joachim Wach menționează faptul că acesta „poate fi cercetat în legătură cu trei subiecte de importanță deosebită: Dumnezeu, Lumea și Omul”¹², locul central fiind ocupat de divinitate.

2. Dialogul interreligios, orizont și spațiu al misiunii creștine

Dacă ar fi să facem o scurtă incursiune în istoria și în contextul apariției dialogului interreligios, deși studiul de față nu-și propune acest lucru, trebuie să ne ducem cu gândul și cu cercetarea la momentul pogorării Duhului Sfânt peste Sfinții Apostoli, mai precis la ziua Cincizecimii, unde vom observa faptul că începutul misiunii creștine a Apostolilor s-a desfășurat într-un spațiu cu totul nou, încărcat cu o mulțime de idei, simboluri și atitudini legate de divinitate, cu alte cuvinte într-un areal plurireligios, transferat apoi și în spațiul european. Aici, „într-o lume în care omul se simte deposedat de rădăcinile pământești și cerești, prin care poate deveni un inel de legătură între pământ și cer, misiunea creștinilor este aceea de a redescoperi împreună originile și resursele spirituale ale culturii și civilizației europene, atât la nivelul orizontal, adică în istorie, cât și în perspectivă verticală, prin asumarea *vieții în Hristos*”¹³. Însă dialogul interreligios își are originea, într-o formă instituționalizată, în înființarea și promovarea mișcării ecumenice în cadrul creștinismului, care ne cheamă și ne invită mereu la unitatea vizibilă într-o credință unică și o lucrare euharistică unică, exprimată în rugăciunea și viața liturgico-sacramentală comună în Hristos, prin mărturia și munca adusă lumii, progresând spre unitatea comună a Bisericilor și, implicit,

---

¹⁰ Petre Andrei, *Filosofia valorii*, ediția a III-a, Editura Polirom, Iași, 1997, p. 192.

¹¹ Mircea Eliade, *Istoria credințelor și ideilor religioase*, vol. I, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1981, p. 9.

¹² Joachim Wach, *Sociologia religiei*, traducere în limba română de Florin Iorga, Editura Polirom, Iași, 1997, p. 49.

¹³ Pr. Ioan Bizău, *Viața în Hristos și maladia secularizării*, Editura Patmos, Cluj-Napoca, 2002, p. 228.

a lumii¹⁴. De fapt, „fundamentul ecumenismului îl constituie dialogul posibil întreținut pe seama existenței unei baze comune și a voinței partenerilor așezați la aceeași masă”¹⁵.

Din perspectivă ortodoxă, dialogul trebuie purtat și realizat de creștini cu certitudinea că Biserica una a lui Hristos este calea sigură care duce la mântuire și că doar ea posedă plinătatea mijloacelor de mântuire. Prin dialog, și nu numai, Biserica vrea să cultive semințele Cuvântului, bazele adevărului care îl luminează și îl sfințește pe om, religiile constituind pentru creștini o provocare pozitivă de a descoperi roadele Duhului Sfânt, pentru că „a fi în dialog înseamnă a fi parte integrantă a lucrării continue a lui Dumnezeu în mijlocul nostru și al tuturor semenilor noștri, indiferent de credința lor”¹⁶. Desigur, se pune problema din partea creștină dacă se poate vorbi de un dialog pe teme doctrinare cu religiile necreștine, însă, din această perspectivă, se poate spune că reprezentanții creștinismului sunt deschiși, în principiu, unui astfel de dialog¹⁷, dar manifestă încă o anumită reticență la dezbateră concretă a doctrinei creștine în fața necreștinilor, dat fiind faptul că anumite religii sunt încă „scandalizate” și astăzi de misiunea creștină și de prezența lui Hristos în spații foarte vaste.

Putem spune că dialogul interreligios reprezintă astăzi nu numai o noutate, ci și o posibilitate sau oportunitate pentru o misiune creștină autentică, o altă modalitate de a face cunoscut cuvântul lui Hristos, dar și pentru a promova o conviețuire pașnică între religii, după prea mulți ani de conflicte și de contrapunerii, uneori făcute chiar *în numele lui Dumnezeu*. Astăzi, misiunea creștină și dialogul interreligios contribuie la umanizarea și moralizarea globalizării care, dacă folosește numai principiile consumismului, hedonismului și profitului, riscă să distrugă demnitatea umană și, implicit,

---

¹⁴ *Towards a Common Understanding and Vision of the World Council of Churches*, în: <http://www.oikoumene.org/en/resources/documents/assembly/porto-alegre-2006/3-preparatory-and-background-documents/common-understanding-and-vision-of-the-wcc-cuv.html> (20.06.2011).

¹⁵ Pr. lect. univ. dr. Mihai Hincinschi, *Misiune și dialog. Ontologia misionară a Bisericii din perspectiva dialogului interreligios*, Editura Reîntregirea, Alba Iulia, 2003, p. 240.

¹⁶ Pr. dr. Nicolae Achimescu, *Religii în dialog*, Editura Trinitas, Iași, 2006, p. 16.

¹⁷ Vezi Diac. prof. E. Vasilescu, *Preocupări în teologia ortodoxă română în legătură cu religiile necreștine*, în „Ortodoxia”, anul 1971, nr. 1, pp. 39-40.

omenirea. Tocmai de aceea, în noul context oferit de dialogul interreligios, „ortodocșii vor trebui să vină cu o teologie solidă, axată pe esențial, dar nu pierdută în considerații teologice cu totul specifice Ortodoxiei și străine mentalității celorlalte confesiuni. Cred că avem o mulțime de lucruri de spus, fără să dorim cu orice preț să fim specifici. Mai bine să selectăm ceea ce vrem să spunem și să fim înțeleși, să fim eficienți când vom fundamenta mesajul pe teologia noastră teoretică”¹⁸.

Date fiind provocările actuale, care nu mai pot fi neglijate sau trecute cu vederea, misiunea creștină trebuie să țină seama de câteva observații menite să-i permită viabilitatea. Astfel, misiunea creștină în noul context interreligios trebuie să fie precisă și clară, bine argumentată, însoțită de prezența lui Hristos și sfințită de harul Duhului Sfânt, adică să ofere posibilitatea de a o face inteligibilă contemporanilor noștri, pentru care să devină o preocupare primordială, cu scopul redescoperirii sensului și finalității vieții. Precizând, creștinismul înțelege și vede dialogul ca pe o *evanghelie*, o *veste bună* la „plinirea vremii” (Galateni 4, 4), o proclamație misionară și mărturisitoare, un apel mântuitor către toți oamenii, deoarece Dumnezeu dorește mântuirea tuturor oamenilor, iar planul Trinității este planul mântuirii în Iisus Hristos prin Duhul Sfânt, care se exprimă în diversitatea popoarelor, a culturilor și a religiilor. În acest context, religiile ajută la o exprimare mai nuanțată a tainei lui Dumnezeu, întrucât „întâlnirea lui Dumnezeu este o experiență trăită, cea mai bulversantă din câte îi sunt date omului să trăiască; și nu putem spune nimic despre cel cu care ne întâlnim; iar subiectul care o trăiește nu-i are inițiativa – mai curând ești întâlnit, decât întâlnești”¹⁹. Pe de altă parte, „căutarea logică a lui Dumnezeu presupune o întâlnire prelogică cu El și atunci întâlnirea este, de fapt, o reîntâlnire, iar descoperirea o redescoperire”²⁰.

---

¹⁸ Dr. Antonie Plămădeală, Mitropolitul Ardealului, *Vocație și misiune creștină în vremea noastră*, Sibiu, 1984, pp. 37-38.

¹⁹ Vasile Tonoiu, *Dialog filosofic și filosofie a dialogului*, Editura Științifică, București, 1997, p. 439.

²⁰ Pr. Gheorghe Popa, *Comuniune și înnoire spirituală în contextul secularizării lumii moderne*, Editura Trinitas, Iași, 2000, p. 38.

3. Decalogul dialogului interreligios

Odată ajunși în acest punct, adică la hotărârea sinceră de a dialoga, de a fi deschiși și de a comunica, la descoperirea diversității culturale și religioase a tuturor religiilor, se intră într-o nouă etapă, și anume la respectarea unor principii sau reguli generale de desfășurare a dialogului. Aceste reguli nu numai că fixează niște granițe ale dialogului, stabilind limitele fiecăruia dintre părțile implicate în dialog, dar oferă în același timp și atributul de științificitate, de rigurozitate, de respectarea cărora depinde chiar autenticitatea și profunzimea dialogului. În acest sens, Leonard Swidler ne propune spre meditație zece reguli fundamentale ale dialogului, care se pot constitui într-un adevărat decalog. Aceste reguli sunt:

a) Scopul principal al dialogului este de a înțelege, adică de a schimba și de a spori percepția și cunoașterea realității și de a acționa ulterior în conformitate cu acestea.

b) Dialogul interreligios și interideologic trebuie să fie un proiect bifocal – în cadrul fiecărei comunități religioase și ideologice și între comunitățile religioase și ideologice.

c) Fiecare participant trebuie să intre în dialog cu totală onestitate și sinceritate. Și invers: fiecare participant trebuie să-și asume aceeași totală onestitate și sinceritate de care dau dovadă partenerii lor.

d) În dialogul interreligios, interideologic, nu trebuie să comparăm idealurile noastre cu practicile partenerilor noștri, ci, mai degrabă, să comparăm idealurile noastre cu cele ale partenerilor noștri și practicile noastre cu practicile partenerilor noștri.

e) Fiecare participant trebuie să se definească pe sine. Și invers, partea interpretată trebuie să fie capabilă să se recunoască în interpretare.

f) Fiecare participant trebuie să intre în dialog fără nici o propunere rigidă referitoare la locul în care se află merele discordiei.

g) Dialogul poate avea loc doar între egali.

h) Dialogul poate avea loc doar pe fondul încrederii reciproce.

i) Din momentul în care intrăm într-un dialog interreligios și interideologic, trebuie să învățăm să fim măcar în cea mai mică măsură autocritici, atât față de noi înșine, cât și față de tradiția noastră religioasă sau ideologică.

j) Fiecare participant trebuie, în cele din urmă, să încerce să

trăiască din interior experiența religiei sau a ideologiei partenerului său²¹.

4. Etica dialogului interreligios

După înțelegerea și acceptarea decalogului prezentat mai sus, dialogul poate începe între cei doi participanți sau parteneri benevoli la acesta. Dar aceasta încă nu este suficient, pentru că dialogul comportă și un alt aspect, și anume acela al *eticii*. Din această perspectivă, *etica dialogului* pretinde următoarele:

a) Acceptarea egalității partenerilor de dialog. Această egalitate se bazează pe faptul că toate persoanele sunt *pelegrini* pe calea spre divinitate și membri ai diferitelor religii care revelează Adevărul.

b) Transparența motivelor. Pentru a intra în dialog, partenerii nu trebuie să aibă scopul convertirii celorlalți la propria religie.

c) Deschidere față de *diferit*, față de celălalt.

d) Dorința de a *crește*. Dialogul nu poate avea loc în spațiul aproape *claustrifob* al unei comunități sau al unei credințe *închise*. Purificarea și îmbogățirea propriei credințe/religii sunt *spe-ranțele comune* ale participanților la dialogul interreligios.

e) Angajamentul față de adevăr. Aici se pornește de la premisa că nici o religie nu deține monopolul asupra adevărului, iar toți *pelegrinii* se află în drumul spre *adevăr*.

f) O atitudine de rugăciune, adică o dispoziție contemplativă a sufletului.

g) O atitudine de iubire și de speranță. Speranța într-o mai mare armonie și înțelegere este obligatorie pentru o ulterioară *pășire* în dialog.

h) O deschidere spre o critică a religiilor este necesară pentru a putea opri orice formă de manipulare a religiei în scopul protejării intereselor unui anumit grup și a opririi altora.

i) O pregătire adecvată. Aceasta implică o cunoaștere elementară, dar suficientă, a situării culturale și religioase a partenerului de dialog²².

²¹ Leonard Swidler, *După absolut. Viitorul dialogic al reflecției religioase*, traducere în limba română de Codruța Cuceu, Editura Limes, Cluj-Napoca, 2002, pp. 62-68.

²² Matew Vattamattam cmf., *Inter-religious dialogue. A fundamental aspect in a prophetic evangelization*, în http://www.cmfapostolado.org/IMG/pdf/pgapostolado_encuentros_dimensionprofetica_8vattamattan.pdf (20.06.2011).

5. Misiunea creștină și dialogul interreligios în spațiul libertății religioase

Respectarea de către toți participanții a decalogului și eticii dialogului interreligios conduce și introduce, inevitabil, într-o altă etapă, și anume cea a spațiului libertății religioase, unde se desfășoară de fapt întreaga misiune creștină. O mărturie sinceră a cuvântului lui Dumnezeu, o propovăduire completă și o transmitere credibilă și coerentă a învățaturii creștine nu pot avea loc altundeva decât în interiorul libertății umane și religioase, libertate care trebuie înțeleasă în modul cel mai corect cu putință, în sensul că ea poate oferi oportunitatea optimă a apostolatului propus. Aici se impune precizarea că adevărata libertate ne este oferită de Hristos și că numai în interiorul vieții Sale putem realiza o misiune benefică pentru toți cei care doresc să se îmbogățească cu roadele aduse de Hristos, în timp ce libertățile promovate o dată cu abdicarea comunismului în spațiul răsăritean nu sunt altceva decât noi șanse de valorificare a misiunii creștine pe calea dialogului.

Actualizând problematica libertății religioase în noul context ecumenic și interreligios, trebuie punctat faptul că membrii Consiliului Ecumenic al Bisericilor au elaborat o definiție a ei, considerând-o un drept uman fundamental²³, aceasta fiind adoptată la Adunarea Generală de la Amsterdam (1948), ulterior fiind inclusă în Declarația Universală a Drepturilor Omului: „Orice om are dreptul la libertatea gândirii, de conștiință și religie; acest drept include libertatea de a-și schimba religia sau convingerea, precum și libertatea de a-și manifesta religia sau convingerea, singur sau împreună cu alții, atât în mod public, cât și privat, prin învățături, practici religioase, cult și îndeplinirea ritualurilor”²⁴. În acest sens, libertatea religioasă susține dorința sinceră a tuturor persoanelor de a căuta adevărul și de a oferi mărturie despre acel adevăr în conformitate cu adevărul conștiinței lor. Ea include libertatea de a recunoaște pe Iisus Hristos

---

²³ *Towards a Common Understanding and Vision of the World Council of Churches*, în <http://www.oikoumene.org/en/resources/documents/assembly/porto-alegre-2006/3-preparatory-and-background-documents/common-understanding-and-vision-of-the-wcc-cuv.html> (15.04.2011).

²⁴ *Declarația universală a drepturilor omului*, art. 18, în http://www.onu-info.ro/documente_fundamentale/declaratia_drepturilor_omului/ (13.05.2011).

ca Domnul și Mântuitorul și libertatea creștinilor de a oferi mărturie despre credința lor în El prin cuvânt și faptă²⁵.

De asemenea, la cea de-a V-a Adunare Generală de la Nairobi (1975) s-a declarat că „dreptul la libertatea religioasă a fost și continuă să fie o preocupare majoră a Bisericilor membre și a Consiliului Ecumenic al Bisericilor. Cu toate acestea, acest drept ar trebui să nu fie considerat ca aparținând exclusiv Bisericii. Acest drept nu poate fi separat de alte drepturi fundamentale ale omului. Nici o comunitate religioasă nu ar trebui să pledeze pentru propria libertate religioasă, dacă ea nu se angajează să respecte în chip real credința și drepturile fundamentale ale altora. Libertatea religioasă nu ar trebui să fie utilizată pentru a pretinde privilegii. Pentru Biserică, acest drept este esențial, astfel încât să poată îndeplini responsabilitățile care decurg din credința creștină. Obligația de a servi întreaga comunitate stă în centrul responsabilităților sale”²⁶. Ca atare, libertatea interioară a unei persoane trebuie întotdeauna să respecte, să afirme și să promoveze libertatea altora; aceasta nu trebuie să contravină regulii de aur: „Toate câte voiți să vă facă vouă oamenii, asemenea și voi faceți lor” (Matei 7, 12). Cu alte cuvinte, datoria de a promova și respecta libertatea religioasă și relațiile armonioase dintre comunitățile religioase este o preocupare principală și constantă a Bisericii și confesiunilor religioase în activitatea lor misionară. Promovarea libertății religioase, de asemenea, înseamnă și o contribuție esențială la pace și armonie socială și morală. Din aceste motive, instrumentele internaționale, constituțiile și legile din aproape toate națiunile recunosc dreptul la libertatea religioasă²⁷.

---

²⁵ *The challenge of proselytism and the calling to common witness*, în <http://www.oikoumene.org/resources/documents/wcc-commissions/joint-working-group-between-the-roman-catholic-church-and-the-wcc/challenge-of-proselytism.html> (19.03.2011).

²⁶ Cf. *Breaking Barriers. The Official Report of the Fifth Assembly of the World Council of Churches, Nairobi*, ed. David M. Paton, Grand Rapids, Wm. B. Eerdmans, 1976, p. 106; cf. *The report of the Orthodox Consultation on „Mission and Proselytism”*, Sergiev Possad, Russia, 1995, apud *Towards a Common Understanding...*, sursa citată, vezi nota 23.

²⁷ *The challenge of proselytism and the calling to common witness*, în: <http://www.oikoumene.org/resources/documents/wcc-commissions/joint-working-group-between-the-roman-catholic-church-and-the-wcc/challenge-of-proselytism.html> (19.03.2011); a se vedea și *Legea nr. 489/2006 privind libertatea religioasă și*

În acest context, cea de a VI-a Consultație Academică între Iudaism și Ortodoxie, desfășurată în perioada 14-15 martie 2007, la Institutul „Van Leer” din Ierusalim, a avut ca temă principală: „Libertatea religioasă și relația dintre libertate și religie”. Dezbaterile din cadrul acestei consultații s-au încheiat cu următoarele principii comune între Ortodoxie și Iudaism, care stabilesc câteva linii directoare ale dialogului interreligios în interiorul și spațiul libertății religioase:

- Libertatea religioasă este un drept fundamental, bazat pe adevărul revelat, conform căruia toți oamenii sunt creați după chipul lui Dumnezeu. De aceea, ea constituie un dar dumnezeiesc și o valoare fundamentală, care trebuie afirmată, respectată și apărută.

- Raportul dintre libertate și religie se caracterizează prin complementaritate. Nu se poate vorbi de relație antagonică între libertate și religie.

- Darul libertății comportă responsabilitate. Modul în care omul conștientizează și își exprimă responsabilitatea are efecte asupra propriei demnități și determină relațiile sale cu mediul sacral în care trăiește (familie, comunitate, națiune etc.). De aceea, ființei umane îi revine răspunderea morală de a urmări realizarea binelui și dreptății în societate și de a combate răul sub diversele sale forme de manifestare.

- Libertatea responsabilă constituie premisa esențială a libertății de exercitare a cultului. Societatea trebuie să recunoască această libertate ca drept inviolabil al persoanei umane.

- Crearea condițiilor pentru păstrarea identității religioase a comunităților constituie și o răspundere a societății pluraliste, multiculturale. Guvernelor le revine datoria de a recunoaște rolul însemnat al religiei în societate și de a respecta principiul libertății religioase în legislație.

- Secularismul militant, fundamentalismul religios și pluralismul relativizant sunt reale obstacole în calea păstrării identității religioase. Recunoașterea valorii persoanei umane impune respectarea tuturor formelor de exprimare a convingerilor religioase sau seculare, dacă acestea nu amenință libertatea religioasă a persoanei și a societății²⁸.

---

regimul general al cultelor, în <http://www.culte.ro/DocumenteHtml.aspx?id=1661> (19.03.2011), precum și *Documente internaționale referitoare la prozelitism: provocarea prozelitismului și chemarea la o mărturie comună; alegerea între o mărturie comună și prozelitism; către o mărturie în comunime*, Editura Trinitas, Iași, 1998.

²⁸ http://www.patriarhia.ro/ro/relatii_externe/dialog_interreligios.html (24.04.2011).

Conștientizând libertatea cu care este înzestrată, Biserica nu refuză nimic din ceea ce este adevăr și se află în celelalte religii, încât „atitudinea Bisericii trebuie să evolueze de la anatema la dialog”²⁹. Nu trebuie să uităm faptul că Duhul Sfânt lucrează și dincolo de granițele vizibile ale Bisericii, oferind tuturor posibilitatea ca, într-un mod cunoscut numai de Dumnezeu, să participe la taina credinței. De aceea, din perspectivă ortodoxă, coordonata principală a misiunii creștine în contextul dialogului interreligios este unirea tuturor în integritatea învățaturii apostolice și a Tradiției bisericești, pentru că numai plecând de la aceste izvoare revelate dialogul poate să fie deschis omenirii întregi, deoarece „Ortodoxia, fiind o sinteză a vieții creștine autonomă interior, bogată în experiența spirituală, a constituit în epocă, și mai constituie și astăzi, pentru Occident, o cale importantă pentru a înțelege dimensiunea psihică, socială și culturală a Europei orientale”³⁰. În acest sens, în cadrul întâlnirii de la București a Comunității Sant’Egidio, din perioada 30 august – 1 septembrie 1998, Înaltpreasfințitul Părinte Mitropolit Serafim Joantă al Mitropoliei Ortodoxe Române a Germaniei, Europei Centrale și de Nord, a atras atenția: „Oare noi, creștinii, trebuie să învățăm de la cei din afara Bisericii că dialogul este singura cale de rezolvare a diferențelor și că numai împreună putem înfrunta marile ispite care atacă temeliele înseși ale credinței? Nimeni nu se poate închide în auto-suficiența sa, fiecare creștin, fiecare confesiune are nevoie de toți ceilalți creștini și de toți oamenii, chiar dacă în Biserica sa mărturisește plenitudinea adevărului. Sau, mai degrabă, tocmai pentru că trăiește în Adevăr, se simte responsabil față de toți semenii săi, în umanitate. Dacă un membru suferă, suferă toate celelalte mădulare. Nimeni nu se mântuiește singur, ci numai în comuniunea semenilor săi, pentru care este dator să-și pună viața ca și Hristos”³¹.

---

²⁹ Arhimandrit lect. univ. dr. Teofil Tia, *Reîncreștinarea Europei? Teologia religiei în pastorală și misiologia occidentală contemporană*, Editura Reîntregirea, Alba Iulia, 2003, p. 134.

³⁰ Damaskinos, Mitropolit al Elveției, „Misiunea Ortodoxiei în edificarea Europei unite”, în Cardinal Joseph Ratzinger, Damaskinos, Mitropolit al Elveției, *Moștenirea creștină a Europei*, trad. rom. de Viorica E. Ungureanu, Editura Trinitas, Iași, 2002, p. 39.

³¹ Vezi Diac. dr. Mircea Alexa Uță, *Oameni și religii. Ultima mare întâlnire religioasă a acestui secol*, în „Almanah Bisericesc”, Arhiepiscopia Bucureștilor, 1999, pp. 30-40.

La rândul său, Visser't Hooft, un bun cunoscător al dialogului interreligios, a afirmat, citându-l pe Martin Buber: „Premisa unui dialog genuin nu este ca partenerii să cadă de acord asupra unei relativizări a propriilor lor convingeri, ci să se accepte ca persoane. Pentru a intra într-o relație profundă cu o altă persoană, nu se cere ca aceasta să fie de acord cu mine, sau ca eu să fiu de acord cu ea, sau ca împreună să negociem un compromis, ci să mă întorc spre ea în voința de a o asculta, de a o înțelege și a căuta o îmbogățire reciprocă. Este posibil pentru creștinii convinși să intre în dialog cu hindușii, musulmanii sau evreii, ba chiar cu sincretiștii, fără a ceda din convingerile lor fundamentale. Aceia dintre noi care am avut prilejul de a participa la astfel de discuții ne-am găsit adesea umiliți și stimulați de mărturia unei adevărate devoțiuni de credință ne-strămutată față de adevăr, așa cum acesta este înțeles de adeptii altor religii”³².

În fața libertății propuse de noile mișcări religioase, care cunosc astăzi una dintre cele mai proifice perioade, n-ar trebui oare ca Biserica Ortodoxă însași să-si schimbe atitudinea, mentalitatea și strategia misionară?, s-ar întreba unii. Multe voci afirmă și reproșează Ortodoxiei că se complace în ipostaza *apărătorului*, menținându-se mereu în defensivă și pasivitate, răbdând tacit atacurile tuturor sectelor. Într-un dialog dintre scriitorul-filosof Sorin Dumitrescu și părintele Dumitru Staniloae, acesta din urmă răspundea la întrebarea: „Aveți ceva de reproșat Ortodoxiei?”, astfel: „Că învățătura creștină ortodoxă este creștinismul genuin și integral este incontestabil, dar nu ne facem datoria de a o pune în practică (...). Ortodoxia față de Catholicism n-a schimbat nimic din tradiție, avem toate virtuțile creștinismului primar. Nu ne-am făcut vinovați de pretenții de stăpânire, ca papalitatea, nici de lupte religioase, nici de arderi pe rug. În istorie nu ne putem reproșa nimic. În schimb suntem lipsiți de mai multă energie”³³.

Conferința Bisericilor Europene de pe 22 aprilie 2001 s-a concretizat la Strasbourg cu *Charta Oecumenica*, privind angajarea

---

³² *Lignes Directrices de l'Action Oecuménique de la Fédération des Eglises protestantes de la Suisse*, Fédération des Églises Protestantes de la Suisse, 1994, pp. 436-437.

³³ *7 dimineți cu Părintele Stăniloae*, convorbiri realizate de Sorin Dumitrescu, Editura Anastasia, București, 2002, p. 198.

comună pentru dialog și reconciliere. Ea descrie responsabilitățile ecumenice fundamentale din care rezultă o serie de angajamente și linii directoare, scopul elaborării ei fiind acela de a promova o cultură a dialogului interreligios și ecumenic și a cooperării la toate nivelurile vieții bisericești. Prin acest document, Bisericile sunt îndrumate să realizeze următoarele:

- să depășească sentimentul autosuficienței din cadrul fiecărei Biserici și să elimine prejudecățile;
- să promoveze deschiderea ecumenică și cooperarea în educația creștină și învățământul teologic;
- să acționeze împreună la toate nivelurile vieții bisericești, acolo unde condițiile permit;
- apărarea minorităților și reducerea neînțelegerilor dintre Bisericile minoritare și cele majoritare;
- să se roage împreună pentru unitatea în Hristos;
- să învețe și să cunoască tradiția și alte forme spirituale de îmbogățire reciprocă între Biserici;
- să se continue dialogul conștient și intensiv la toate nivelurile dintre Biserici și să se examineze cum pot Bisericile să implementeze rezultatele acestui dialog;
- în cadrul controverselor și, în special, al celor referitoare la credință și morală, să se caute dialogul în lumina Evangheliei;
- rezistența împotriva oricărei forme de folosire a religiei în scopul creșterii naționalismului extremist sau folosirea religiei în războaie;
- opunerea față de orice formă de antisemitism în Biserică și societate și intensificarea dialogului cu evreii;
- realizarea unui dialog constructiv cu musulmanii din Europa și acțiunea comună în rezolvarea problemelor specifice³⁴.

Astăzi, mai mult ca oricând, religiile sunt invitate să ofere răspunsuri și soluții viabile la dilemele omului contemporan, iar dialogul interreligios, înțeles ca metodă și mijloc de cunoaștere și îmbogățire reciprocă, se adresează cu precădere oamenilor din alte religii, care nu-L cunosc pe Hristos, „Calea, Adevărul și Viața” (Ioan 14, 6). Dialogul nu înseamnă abdicarea de la principii, ci mărturie reciprocă în vederea unei înaintări comune pe calea căutării și experienței

---

³⁴ *Charta Oecumenica, Linii directoare pentru intensificarea cooperării între Bisericile din Europa*, în http://www.patriarhia.ro/ro/relatii_externe/documente.html (10.06.2011).

religioase și, în același timp, pentru eliminarea prejudecăților, a intoleranței, a discrepanțelor ideologice și a neînțelegerilor. Cu toate acestea, din perspectiva dialogului interreligios, „celălalt” poate fi, indiscutabil, cel de lângă noi, creștin sau necreștin, ateu sau indiferent din punct de vedere religios, adept al unei ideologii sau orientări mai mult sau mai puțin agresive, existențialist sau nihilist etc. Important e ca un creștin adevărat să conștientizeze că mărturia sa, în calitate pe care o are, este absolut necesar să fie cunoscută de ceilalți ca o *mărturie în dialog*, ca o mărturie a lui Dumnezeu pentru oameni, ca o mărturie a iubirii la care Dumnezeu ne cheamă în permanență pe toți³⁵. Așadar, dialogul misionar „nu poate fi înlocuit azi prin ură confesională sau războaie religioase, prin izolare sau aroganță, deoarece Evanghelia Domnului nostru Iisus Hristos ne cheamă la unitate și iubire față de frați și surori”, ci „trebuie reînnoit printr-o profundă și existențială convertire la Hristos și printr-o spiritualitate mai puternică, spiritualitate prin care vin apoi speranța și puterea în eforturile noastre pentru comuniune și cooperare în lumea noastră dezbinată”³⁶. Pe de altă parte, prin mărturia creștină în spații necreștine și cooperarea cu alții există temerea că s-ar pierde propria identitate și integritate, iar din această perspectivă „pentru unii, în majoritate, dialogul constituie una din mărețele idei ale secolului, o căutare poruncită de Însuși Hristos, a deplinei comuniuni, un dar al Sfântului Duh. Pentru alții, în minoritate, dialogul înseamnă o trădare a Ortodoxiei, un compromis condamnat în între două credințe sau chiar o ispită venită de la cel rău”³⁷.

Concluzii

Concluzionând cele prezentate mai sus, putem afirma următoarele:

a) Fenomenul neoreligios reprezintă noua provocare a timpului nostru. Provocarea vine atât din perspectiva religios-ecclesială, cât

---

³⁵ Nicolae Achimescu, *Noile mișcări religioase*, Editura Limes, Cluj-Napoca, 2002, p. 307.

³⁶ IPS Daniel, Mitropolitul Moldovei și Bucovinei, *Ideal și criză în Mișcarea ecumenică. Ecumenism spiritual și ecumenism secularizat*, în „Vestitorul Ortodoxiei”, nr. 218-219, 31 ianuarie 1999, pp. 1-2.

³⁷ Irimie Marga, *În dragoste și adevăr. Dialogul teologic oficial ortodoxo-catolic, de la Rodos la Balamand*, Editura Paralela 45, Pitești, 2000, p. 303.

și sub aspectul implicațiilor social-politice, ducând inevitabil la formarea unei societăți secularizate în care domnește, cel mai adesea, tăcerea asupra lui Dumnezeu, iar în multe medii a devenit nepotrivit, aproape indecent și necuvenit să vorbești despre Dumnezeu³⁸.

b) Biserica Ortodoxă nu evită dialogul, ci ea este deschisă tuturor și îi cheamă pe toți să vină la ea și să fie mântuiți, convinsă fiind că „orice dialog înseamnă mărturie. Deschiderea oricărui creștin față de cei de altă credință, orientare etc. nu înseamnă altceva decât o expresie a *mărturiei sale creștine* în lumea de astăzi”³⁹.

c) Orice dialog, în viziunea ortodoxă, trebuie să plece de la Hristos și să ajungă la Hristos, după cum ne înțeamnă și textul biblic: *Doamne, la cine ne vom duce? Tu ai cuvintele vieții veșnice*. Refuzând acest reper, care este Fiul lui Dumnezeu întrupat, dialogul poate cădea în așa-numitul „analfabetism religios”⁴⁰.

d) Biserica are datoria și misiunea de a nu manifesta „o atitudine de buldozer, o atitudine agresivă. Comportamentul ei trebuie să fie mai degrabă unul de iubire compătimitoare în Hristos. Biserica lui Hristos nu-i privește pe adepții acestor mișcări ca pe niște adversari incurabili, ci ca pe niște fii ai lui Dumnezeu căzuți în păcat”⁴¹. Din această perspectivă, „Biserica Ortodoxă reprezintă înnoirea iubirii în persoana Mântuitorului Iisus Hristos”⁴².

e) O gândire lucidă și coerentă a sintetizat astfel misiunea creștină a Bisericii în zilele noastre: „Dincolo de orice tentații jubiliare sau crispări apocaliptice, mileniul III se deschide pentru creștinism, în general, și pentru Ortodoxie, în special, cu o provocare dramatică și o agendă copleșitoare”⁴³, căci, pentru a fi vie în lume, Biserica trebuie

---

³⁸ Pr. Ioan Bizău, *Viața în Hristos și maladia secularizării*, Editura Patmos, Cluj-Napoca, 2002, p. 132.

³⁹ Nicolae Achimescu, *Noile mișcări religioase...*, p. 306.

⁴⁰ Pr. prof. dr. Ion Bria, *Ortodoxia în Europa. Locul spiritualității române*, Editura Trinitas, Iași, 1995, p. 43.

⁴¹ Pr. conf. dr. Nicolae Achimescu, „Pseudo-religiozitate și agresivitate în lumea de azi”, în *Priveghind și lucrând pentru mântuire*, Editura Trinitas, Iași, 2000, p. 315.

⁴² Pr. Ilie D. Moldovan, *Învățătura despre Sfântul Dub în Ortodoxie și preocupările ecumeniste contemporane*, Sibiu, 1973, p. 191.

⁴³ Diac. dr. Ioan I. Ică jr., *Globalizarea – mutații și provocări*, în *Biserica în misiune. Patriarhia Română la ceas aniversar*, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 2005, p. 701.

să aibă un program misionar care să facă totdeauna legătura dintre „textul Evangheliei și contextul concret al timpului prezent”⁴⁴.

f) Ziua de 1 decembrie 2009 a însemnat intrarea în vigoare a Tratatului de la Lisabona. Pe lângă reforma Instituțiilor din cadrul Uniunii Europene, Tratatul introduce în dreptul primar al Uniunii un articol de o importanță deosebită pentru Biserici. Prin articolul 17 al Tratatului se recunoaște identitatea și contribuția specifică a Bisericilor și începe cu ele, pe această bază, un dialog „deschis, transparent și constant”⁴⁵. În virtutea acestui articol, Bisericile și comunitățile religioase vor putea să întărească dialogul lor, în special în ceea ce privește provocările urgente, dar și să găsească modalități de dialog, pentru ca valorile evanghelice să fie purtate oriunde, atât în Europa, cât și în întreaga lume.

---

⁴⁴ IPS Daniel, Mitropolitul Moldovei și Bucovinei, *Dăruire și dăinuire. Raze și chipuri de lumină din istoria și spiritualitatea românilor*, Editura Trinitas, Iași, 2005, p. 342.

⁴⁵ *Tratatul despre funcționarea Uniunii Europene*, art. 17, în [http://www.orthodoxero.eu/media/Documents TRATATUL%20DE%20LA%20LISABONA.pdf](http://www.orthodoxero.eu/media/Documents/TRATATUL%20DE%20LA%20LISABONA.pdf) (20.05.2011).

The Christian Mission within the Context of Interconfessional Dialogue

Rev. Ph. D. Cand. Dragoş UNGUREANU

This article aims to deliver an introduction within a very timely topic from the theological and clerical point of view, namely that of the Christian mission within the context of interconfessional dialogue. In this respect, I have tried to underline some dilemmas revolving between the duty to confess Christian faith and that to respect religious freedom and freedom of faith for each human being. No doubt that such an attempt represents a laborious process of harmonizing the two points of view, which require strong faith, a deepened level of study and openness towards a new approach of the religious phenomenon. The Christian mission of today must rely on a strong revelational argumentation and it must match the requirements of the contemporaneous human being, as the opportunity to sustain a dialogue with those who have not understood yet the beauty and richness of the Christian theology cannot be neglected anymore. From this perspective, the dialogue must be advocated and delivered by Christians with the certainty that the one and only Church of Christ represents the safe path towards redemption and that it is the only one which displays a plenitude of means of redemption, as the religions constitute for fellow Christians a positive challenge to discover the fruits of the Holy Spirit's presence.